Apatxe occidental

L'**apatxe occidental** (*Ndee biyati' / Nnee biyati'*) és una de les llengües atapascanes meridionals parlada per uns 12.000 apatxes occidentals que viuen principalment al centre-est d'Arizona.[2] Goodwin (1938) afirma que els apatxes occidentals es poden dividir en cinc grups dialectals:

- Cibecue
- Tonto del Nord
- Tonto del Sud
- San Carlos
- White Mountain

Altres investigadors no van trobar cap evidència lingüística per als cinc grups, sinó tres varietats principals amb diversos subgrups:

- San Carlos
- White Mountain
- Tonto

L'apatxe occidental està més estretament relacionat amb altres llengües atapascanes meridionals com navaho, chiricahua, mescalero, lipan, apatxe de les planures, i jicarilla.

En 2011 el Programa de Preservació de la Llengua de la Tribu Apatxe San Carlos, amb seu a Peridot (Arizona), va iniciar els seus contactes amb el " 14.000 membres de les tribus que resideixen dins dels districtes de Bylas, Gilson Wash, Peridot i Seven Mile Wash."[3]

Apatxe occidental

Ndee biyati' / Nnee biyati'	
Tipus	llengua, llengua viva i llengua definitivament amenaçada
Parlants	
13.199 (2000)[1] principalment a Estats Units	
Parlat a	Arizona
Autòcton de	Arizona
Classificació lingüística	
llengua humana llengües ameríndies llengües na-dené llengües eyak-atapascanes llengües atapascanes llengües atapascanes meridionals	
Característiques	
Nivell de vulnerabilitat	3 en perill
Codis	
ISO 639-3	apw (http://www-01.sil.org/iso639-3/documentation.asp?id=apw)
Glottolog	west2615 (http://glottolog.org/resource/languoid/id/west2615)
Ethnologue.com	apw (http://www.ethnologue.com/language/apw)
UNESCO	785 (http://www.unesco.org/languages-atlas/en/atlasmap/language-id-785.html)
IETF	apw
Endangeredlanguages.com	1148 (http://www.endangeredlanguages.com/lang/1148)

Referències

1. Cens dels EUA de 2000 (http://www.mla.org/map_data_results&mode=lang_tops&SRVY_YEAR=2010&lang_id=862)
2. Informat per Willem de Reuse a Golla, Victor. 2007. North America. A *Encyclopedia of the world's endangered languages*, ed. Christopher Moseley (pp. 1–95). Routledge: London.
3. SANDRA RAMBLER «Arizona Silver Belt Tribe focuses on preservation of Apache language (http://www.silverbelt.com/v2_news_articles.php?heading=0&page=77&story_id=3115)». *Arizona Silver Belt*, 09-11-2011 [Consulta: 2 desembre 2012].

Bibliografia

- **(anglès)** Matthew Gordon, Brian Potter, John Dawson, Willem de Reuse i Peter Ladefoged, « Phonetic structures of Western Apache », a *International Journal of American Linguistics*, número 67, p. 415-448. (còpia en línia (http://www.linguistics.ucsb.edu/faculty/gordon/apachephonetics.pdf))

Enllaços externs

- American Indian Language Development Institute (http://projects.ltc.arizona.edu/gates/course.html) (hi ha un vídeo per a infants amb la història del Noi Cactus en apatxe occidental)
- Apache Tribe Language (http://www.apache-indian.net/culture/apache-tribe-language.html)
- Western Apache-English Dictionary (White Mountain) (http://www.wusd.k12.az.us/Links/Staff/BGood/Apachedictionary/Apachedict.html)
- Simplied Apache Pronunciation (https://web.archive.org/web/20091028154134/http://www.geocities.com/Athens/8352/lang.htm) en la Wayback Machine (*arxivat en 2009-octubre-28*).
- Apache Texts (http://www.freewebs.com/apache-texts/)
- Issues in Language Textbook Development: The Case of Western Apache (http://jan.ucc.nau.edu/~jar/TIL_11.html)
- White Mountain Apache Language: Issues in Language Shift, Textbook Development, and Native Speaker-University Collaboration (http://jan.ucc.nau.edu/~jar/TIL_12.html)
- Western Apache vocabulary word list (http://www.native-languages.org/apache_words.htm)